

Moderne tijd

Gebruik bron 9.

Van Eck legt in dit fragment een verband tussen een maatschappelijk en een politiek vraagstuk van zijn tijd.

- 3p 15 Licht dit verband toe door aan te geven:
- welk motief van de regering voor het voorstel tot kiesrechtuitbreiding Van Eck suggereert en
 - welke sociaaleconomische verandering de achtergrond vormde van dit voorstel en
 - dat de opvattingen van Van Eck passen in een politieke traditie die zich afzet tegen de radicale denkers uit de Verlichting.

Twee samenhangende gegevens:

- 1 Aan het einde van de negentiende eeuw had Engeland een voorsprong op Frankrijk in het in bezit nemen van gebieden in Afrika.
- 2 Bismarck zette zich tijdens de Conferentie van Berlijn in, om de koloniale bezittingen van Frankrijk in Afrika uit te breiden.

- 2p 16 Geef aan waarom de inzet van Bismarck opmerkelijk te noemen was, maar toch paste bij zijn buitenlandse politiek op dat moment.

Gebruik bron 10.

De tekenaar geeft hier een mening weer over de discussie over nieuwe investeringen in de Duitse marine die past bij de politieke achtergrond van *Der Wahre Jacob*.

- 4p 17 Licht dit toe door:
- met twee verwijzingen naar de prent die mening weer te geven en
 - daarmee aan te geven dat deze prent past bij de politieke achtergrond van het tijdschrift *Der Wahre Jacob*.

In 1922 schrijft de vroegere Duitse keizer Wilhelm II over het einde van de Eerste Wereldoorlog:

"Het schijnt het noodlot van Duitsland te zijn dat Duitsers altijd overwonnen worden door Duitsers."

- 3p 18 Noem twee historische gebeurtenissen uit de laatste maanden van de Eerste Wereldoorlog die deze uitspraak ondersteunen en geef aan dat Wilhelm II met zijn uitspraak een visie geeft vanuit het perspectief van de oude elite.

Het Verdrag van Versailles voorzag in de oprichting van de Volkenbond. Deze organisatie streefde naar internationale samenwerking en vrede en veiligheid in de wereld. De Sovjet-Unie werd pas in 1934 toegelaten als lidstaat, nadat vooral Frankrijk daarvoor had gepleit.

- 3p **19** Geef aan waardoor:
- de Sovjet-Unie aanvankelijk uitgesloten werd van lidmaatschap van de Volkenbond en
 - de internationale situatie in 1934 Frankrijk ertoe bracht om te pleiten voor het lidmaatschap van de Sovjet-Unie en
 - de Sovjet-Unie na 1939 niet meer aan de verwachtingen van Frankrijk voldeed.

Gebruik bron 11.

De Olympische Spelen van 1936 in Berlijn zijn gebruikt om propaganda te maken voor het nieuwe Duitse bewind. Over het gebruik van deze foto voor dat doel zal het Ministerie van Propaganda gearzeld kunnen hebben.

- 2p **20** Verklaar deze mogelijke aarzeling door, telkens met een verwijzing naar de bron, aan te geven waardoor deze foto enerzijds wel, maar anderzijds niet geschikt is als nationaalsocialistische propaganda.

Gebruik bron 12.

Een bewering:

Uit de bron blijkt dat de Nederlandsche Oost Compagnie een nationaalsocialistische organisatie is.

- 3p **21** Toon dit aan met drie nationaalsocialistische ideeën die voorkomen in deze brochure.

Gebruik bron 12.

Na de Tweede Wereldoorlog wil de Nederlandse overheid Rost van Tonningen berechten voor collaboratie met de Duitse bezetter. De brochure van de NOC zou hierbij als bewijs kunnen dienen.

- 2p **22** Leg uit, met een verwijzing naar de bron, welke aanklacht tegen Rost van Tonningen met deze bron kan worden ondersteund.

De volgende beschrijvingen van het Russische volkslied staan in willekeurige volgorde:

- 1 Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd *De hymne van de Sovjet-Unie*, een lied met een patriotistische tekst, het nieuwe volkslied.
- 2 Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie werd als volkslied *Het Patriottenlied* gekozen totdat de Russisch leider Vladimir Poetin het liet vervangen door het *Volkslied van de Russische Federatie*.
- 3 Het volkslied *God behoede de Tsaar* werd door de communistische revolutionairen verboden vlak na hun machtsgreep.
- 4 Tsaar Alexander I liet het nieuwe volkslied *Gebed van de Russen* componeren om de overwinning op Napoleon te vieren.
- 5 Na de dood van Stalin werd de tekst van het volkslied waarin hij werd bejubeld, geschrappt en was het volkslied alleen nog een melodie.
- 6 Lenin voerde bij de stichting van de Sovjet-Unie de *Internationale* als volkslied in, een strijdlied voor de arbeidersbeweging met versies in vele talen.

- 2p **23** Zet deze beschrijvingen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik de beschrijvingen uit vraag 23.

Volksliederen worden vaak gebruikt om een politieke boodschap uit te dragen. Bij een grote politieke verandering hoort dan ook een nieuw volkslied.

- 2p **24** Noem voor beschrijving 1 en voor beschrijving 5 de politieke boodschap die ermee werd overgedragen en verklaar bij elk van beide waardoor een nieuw volkslied nodig was.

Eén van de voorwaarden voor deelname aan het Marshallplan die de Verenigde Staten stelden, was dat de deelnemende Europese landen zouden gaan samenwerken bij het afbreken van onderlinge handelsbarrières.

- 2p **25** Leg het verband tussen deze voorwaarde en het politieke doel van het Marshallplan.

Gebruik bron 13.

Stel, bij een presentatie over de Praagse Lente bespreek je deze prent. Er ontstaat discussie over wat Brezjnev in de prent doet met de veters van Dubček: maakt hij ze los of knoopt hij ze juist vast?

- 3p **26** Beredeneer met een historisch argument of Brezjnev de veters van Dubček losmaakt of vastknoopt.

Gebruik bron 14.

In deze prent geeft tekenaar Haitzinger een mening weer over de kernwapenonderhandelingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in de jaren 1970.

2p **27** Leg met een verwijzing naar de prent uit, welke mening dat is.

In de geschiedschrijving over de Koude Oorlog zijn er na 1991 veel nieuwe inzichten ontstaan.

2p **28** Leg uit waardoor deze inzichten na 1991 mogelijk werden.

Moderne tijd

bron 9

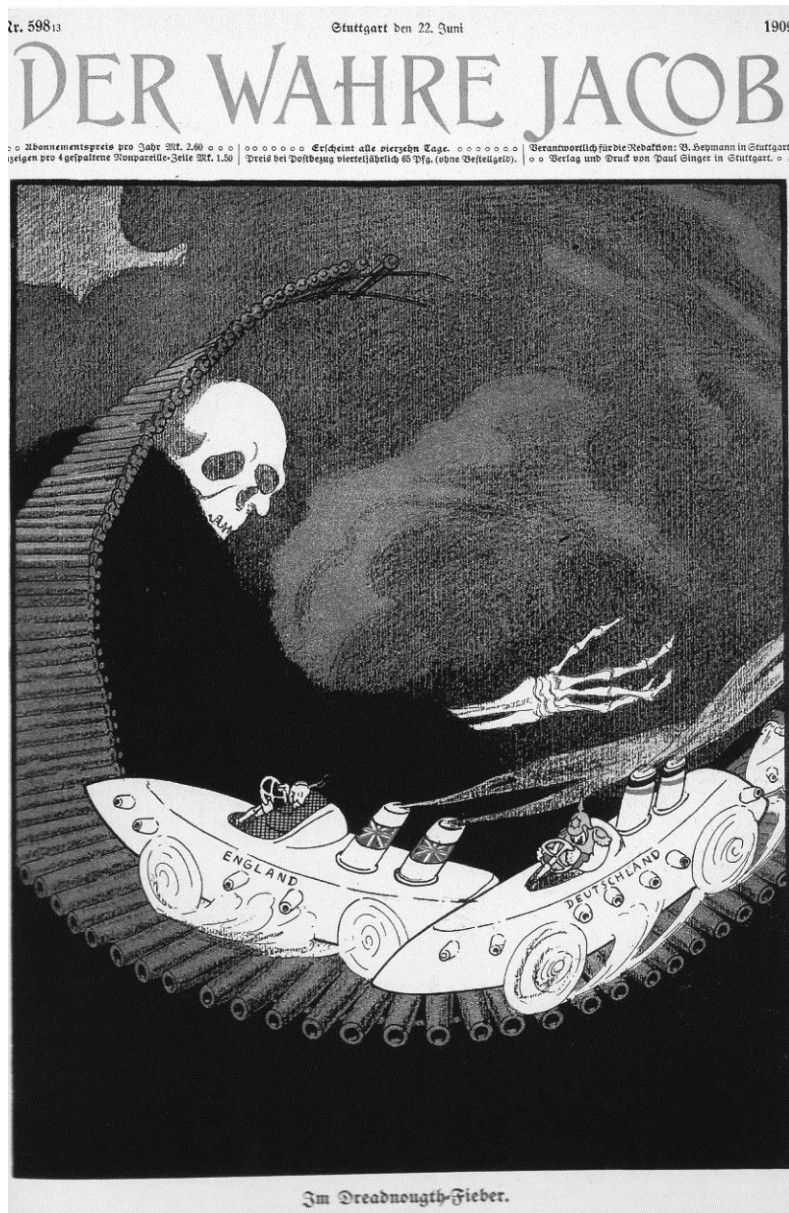
In 1873 dient de Nederlandse regering een wetsvoorstel in om het kiesrecht uit te breiden. Dit wordt in de Tweede Kamer verworpen. Eén van de tegenstemmers, de liberaal Daniël van Eck, schrijft hierover in 1892 in zijn memoires:

Ik ben in principe altijd voor algemeen stemrecht geweest, doch op voorwaarde dat de kiezers zo ontwikkeld waren dat zij rekenschap konden geven van hun stem. (...) Ik achtte het (...) in het algemeen belang zoveel mogelijk dat stelsel te handhaven. De minister Geertsema wilde een uitbreiding tot minderbevoegden tot stand brengen. De vrees voor de vierde stand¹⁾, die later op ieder terrein de maatschappij bedorven heeft, schijnt er toen al in gezeten te hebben. Ik heb dat wetsvoorstel met alle kracht bestreden en aangetoond dat die men tot kiezers wilde maken niet op de hoogte waren van wat in het algemeen belang was.

noot 1 Met de vierde stand worden in de negentiende eeuw de (fabrieke)arbeiders en de armen aangeduid.

bron 10

In het Duitse socialistische tijdschrift *Der Wahre Jacob* van 22 juni 1909 wordt deze prent afgedrukt:

Vertaling van het onderschrift:
Met slagschepen-koorts

Toelichting:
Op het voertuig links staat: "Engeland".
Op het voertuig rechts staat: "Duitsland"

bron 11

Een foto van de prijsuitreiking voor verspringen tijdens de Olympische Spelen in Berlijn, 1936:

Toelichting:

Links op het podium staat Naoto Tajima, Japan, bronzen medaille, rechts staat Luz Long, Duitsland, zilveren medaille, in het midden staat Jesse Owens, Verenigde Staten, gouden medaille.

Links van Tajima staat Theodor Lewald, voorzitter van het Duits Olympisch Comité, die, net als de andere Duitsers op de foto, de Hitlergroet brengt.

bron 12

In 1942 wordt de Nederlandsche Oost Compagnie (NOC) opgericht onder leiding van Meinoud Rost van Tonningen. In hetzelfde jaar verspreidt de NOC de brochure *Het Oosten roept!*:

Er is werk, oneindig veel werk daar in het Oosten, waar eens Europa's korenschuur lag (...). Daar, in Litouwen, achter Polen in Wit-Roethenië (Wit-Rusland), in de Oekraïne, ergens in dit wijde land, werken reeds duizenden en tienduizenden werkers in landbouw- of industriebedrijf. Voegt U bij hen. (...)

De vroegere Russische gebieden zijn van een geweldige omvang. Zij zijn niet alleen uitermate vruchtbaar, doch bevatten bovendien talrijke bodemschatten (steenkool, ijzer, mangaan, enz., enz.). De Sovjet-Unie heeft deze gebieden nooit behoorlijk ontwikkeld, zij heeft een oppervlakkige roofofbouw gepleegd aan de economische mogelijkheden, om slechts snel de benodigde krachten uit de bodem te halen, teneinde het leger tot een alles vernielend instrument voor de aanval op Europa te maken. Zij heeft daartoe de bevolking laten omkomen van honger op de rijkste grond ter wereld. En zij heeft zich aldus deze grond niet waardig getoond. (...)

Het Duitse volk en de Duitse weermacht, hun verbonden en de vrijwilligerslegioenen (waaronder ook duizenden Nederlanders!), hebben met ontzaglijke offers aan bloed en goed deze gronden vrij gemaakt voor allen – uw bijdrage zal de inzet zijn van uw arbeidskracht.

Dat is trouwens niet voor het eerst in de geschiedenis. Op vele plaatsen in deze Oostelijke gebieden kan men nog afstammelingen van Nederlanders ontmoeten, die tezamen met anderen van Germaanse bloede, in vroeger eeuwen uittrokken om dit land te ontginnen. Maar zij waren niet groot in aantal en werden niet gesteund door het moederland, al wisten zij zich moeizaam te handhaven. Thans is dit anders; nog nimmer in de geschiedenis is een systematische ontginning van een zó groot gebied op zó grootscheepse wijze opgezet. (...)

Dus Nederlandse werkers, slaat de handen ineen en voegt U bij ons.
HET OOSTEN ROEPT!

bron 13

Op 4 mei 1968 wordt Alexander Dubček, de leider van de communistische partij van Tsjechoslowakije, door de partijleiding van de Sovjet-Unie naar Moskou geroepen voor overleg. De Nederlandse tekenaar Eppo Doeve maakt hierover deze prent:

Toelichting:

Op de trui van de man links staat CCCP (de afkorting voor Sovjet-Unie) en Brezjnev (Leonid Brezjnev is in 1968 de partijleider van de Sovjet-Unie).

Op de trui van de man rechts staat CSSR (de afkorting voor Tsjechoslowakije) en Dubček.

Beide mannen zijn gekleed als ijshockeyspeler; in de Sovjet-Unie en in Tsjechoslowakije is ijshockey een populaire sport.

bron 14

In 1978 en 1979 onderhandelen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie over Salt II, een vervolg op het Salt I-verdrag. In november 1978 maakt Horst Haitzinger deze prent over de onderhandelingen:

Toelichting:

Op de staart van de draak staat: "SALT II", op het afgesneden stuk staat: "SALT I".

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.